

Els centres d'estudis i la recerca històrica

La major part del centres d'estudis funcionen a partir de la voluntat d'un grup de persones que hi dediquen desinteressadament una part del seu temps. Tots, evidentment, des d'uns estatuts que reglamenten el funcionament democràtic del centre.

Alguns centres —molts dels comarcals i alguns de poblacions mitjanes/grans— poden disposar d'un suport administratiu o de gerència professional, fet que descarrega als membres dels equips directius de les feines més feixugues: les administratives i les burocràtiques. Dins dels centres s'hi mou gent que fa recerca i gent interessada per la dinàmica cultural més general. De la gent que fa recerca se'n nodreixen les revistes, les miscel·lànies i les monografies que s'hi publiquen.

Els centres d'estudis són, doncs, els altaveus per on es propaga bona part de la dita història local, mitjançant les pròpies publicacions, moltes de les quals són factibles gràcies al suport de socis o subscriptors. També des de diversos centres es promou i es finança la recerca mitjançant la convocatòria de beques o borses d'estudis. Pocs centres programen projectes de recerca col·lectius adreçats a donar llum a un període o a una temàtica concreta. I encara és més

difícil trobar centres coordinats per realitzar un projecte d'investigació comú.

La recerca és costosa, sobretot en temps i en desplaçaments. Quan la realitzen investigadors situats fora de l'àmbit docent universitari, el cost augmenta per les dificultats de combinar, sobretot, la pròpia jornada laboral amb hores i hores d'imprescindible recerca arxivística. En molts dels casos —els investigadors dels nostres centres—, la recerca resulta cara per al qui la realitza, fins i tot rebent suports. La investigació, segurament, s'empra, se suporta i es realitza per la necessitat personal i el compromís intel·lectual dels historiadors.

Probablement des dels centres d'estudis no es treballa prou per donar suport a l'esforç dels investigadors. Certament, tenim tots plegats molts fronts oberts, moltes activitats per organitzar i per gestionar, molts camps i molts buits per omplir. Massa sovint el finançament de tot plegat se'ns fa prou costa amunt. Tot amb tot no hauríem d'oblidar la necessitat que tenim —els centres d'estudis i la societat en què estem immersos— de les reflexions intel·lectuals que són el resultat de la recerca històrica.

Junta de Govern de la CCEPC

sumari

des de la universitat

Investigar i explicar el franquisme

pàg. 2

coneguem els centres d'estudis

Centre d'Estudis Selvatans

pàg. 3-4

àmbits de recerca

Les Trobades de Recerca Jove

pàg. 5

institut d'estudis catalans

Josep Puig i Cadafalch i l'Institut d'Estudis Catalans

pàg. 6

resenyes i novetats

pàg. 7-11

Investigar i explicar el franquisme

Fa pocs dies en un acte públic sobre l'exili, en allò que a vegades s'anomena l'Espanya profunda, un dels assistents em va venir a veure en acabar les intervencions de la taula per comentar-me que alguns dels seus companys li havien dit, entre sorneguers i burletes, que aquell dia sí que estava de sort, que ara sí que gaudiria. La raó és que es parlava d'història de la Guerra Civil i del franquisme des de la perspectiva dels perdedors. I aquesta persona, amb pare i altres familiars afusellats, era també un d'aquells perdedors. La situació realment semblava més pròpia dels anys de la Transició, quan feia prop de quaranta anys que només s'havia sentit una manera d'explicar aquells fets. Tanmateix, s'ha esdevingut a finals de novembre, vint-i-sis anys després de la mort de Franco, i mostra ben clarament que hi ha sectors socials per als quals encara és ben difícil acceptar interpretacions històriques que no siguin la que va difondre el mateix règim franquista. Un tipus d'explicació que ara s'ha vist complementat amb eficàcia per altres discursos més sofisticats i presentables, però que apunten en la mateixa direcció, i que acaba tenint la seva expressió politicoinstitucional en les constants negatives del govern del Partit Popular a condemnar la insurrecció militar i el règim franquista.

L'exemple concret té transcendència perquè es produeix al mateix temps que vivim una teòrica normalització dels estudis sobre el franquisme. És clar, tanmateix, molts sectors historiogràfics malden per oferir una visió del franquisme que el presenta com una fase modernitzadora de la societat espanyola, i també és cert que els qui fan aquesta identificació no són només els més conservadors, sinó que el nacionalisme espanyol d'innegables arrels democràtiques també s'hi ha afegit darrerament amb alegria. Tot plegat provoca un revifament de les actituds "comprehensives" amb el franquisme, que en definitiva

apareix de nou com una solució al caos de la societat espanyola de l'etapa republicana. Aquest tipus d'argumentació es fa explícita quan és imprescindible abordar la qüestió, perquè la solució preferida segueix sent la de l'oblit. En aquest sentit es com si es digués que el més important a partir de 1975 és la creació d'una societat democràtica, que en tot cas té el seu precedent més immediat en el creixement econòmic de la dècada anterior.

En aquest sentit, darrerament gairebé han coincidit en el temps la plasmació divulgativa, a través de sèries de ficció, de dues grans línies d'interpretació del franquisme en els grans mitjans de comunicació. D'una banda, amb la sèrie de TV3 Temps de Silenci. De l'altra, amb Cuéntame, de TVE. El professor Andreu Mayayo, en un celebrat article publicat a *El Punt* posava el dit a la nafra del significat d'aquestes dues propostes: memòria democràtica o nostàlgia franquista. La producció catalana, que reivindica la memòria històrica, plena de dificultats i conflictes, s'atreveix a iniciar la trama narrativa en la Guerra Civil, amb un títol que és tota una proclama. Per contrast, la proposta de TVE, minimitza o passa de puntetes pels conflictes polítics, o en tot cas els intenta recloure a uns lògics i reconduïbles problemes generacionals. Es tracta, doncs, d'una visió nostàlgica. No voldria, però, que aquest contrast televisiu entre TV3 i TVE s'entengués com la prova del fet que a Catalunya no hi ha cap dificultat per a l'estudi i la divulgació de les recerques sobre el franquisme. És cert que no tenim places i carrers dedicats a Franco o José Antonio, que sí són presents en altres indrets d'Espanya o fins i tot pobles amb noms tan il·lustrosos com Quintanilla de Onésimo (Redondo). No obstant això, cal que recordem, en el saldo negatiu, exemples com la reacció de fills de franquistes arran del programa sobre Carrasco i Formiguera, o el silenciament de llibres en què notables addictes al

règim encara actius no queden gaire ben parats.

Per això és important que des de les universitats i els centres d'estudis es maldi per oferir una recerca sobre el franquisme que no tingui por de contraposar-se a aquells qui volen endolcir el record del passat immediat. Sense voluntat de passar comptes, però també sense complexos, amb el dret i la necessitat d'estudiar les activitats de les persones i institucions actives en aquell període, sense restriccions de cap mena. En paraules recents de Josep Fontana: "per assolir una necessària recuperació d'un passat incòmode". En aquest sentit cal saludar l'aparició de les Actes del 2n Congrés de la CCEPC, sota el títol *Franquisme i transició democràtica a les terres de parla catalana*, que han vist la llum fa pocs dies. Perquè es tracta d'un llibre fet des de la normalitat, des de la iniciativa dels centres d'estudis i amb la implicació i complicitat del món universitari. Que parteix d'una obvietat que no cal ni escriure: que el franquisme va ser una dictadura ferotge que va endarrerir el país des de tots els punts de vista. I per això, un cop superada l'obvietat, pot dedicar-se a una recerca rigorosa sobre la configuració del règim, sobre el paper dels col·laboracionistes, sobre les dinàmiques socials i culturals, sobre l'enorme longevitat del règim, etcètera. Aleshores és quan és possible una activitat científica que ens ha de permetre apropar-nos cada cop amb més rigor i coneixement empíric a un període fonamental per entendre la nostra dinàmica històrica. I cal fer-ho seriosament, de forma desacomplexada, tot i ser conscients que aquesta recerca no té només un valor estrictament historiogràfic, sinó que també representa al mateix temps una aposta decidida per la salut democràtica d'una societat que no pot confondre la reconciliació amb l'amnèsia.

Carles Santacana
Universitat de Barcelona

El Centre d'Estudis Selvatans, una institució en marxa

Creat el 1983 per una colla d'intrèpids conreadors de la cultura a la nostra comarca, el Centre d'Estudis Selvatans arriba al 2002 en plena activitat, amb més de 225 socis a tota la comarca i amb una vintena de publicacions al carrer i un conjunt d'activitats realitzades que l'avalen.

En el decurs del 2002 arribarà a una majoria d'edat simbòlica (18 anys) la nostra publicació anual, *Quaderns de la Selva*, revista apareguda per primer cop el 1984 amb les comunicacions de l'Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos, celebrada a Sta. Coloma el 1983. *Quaderns* manté una regularitat alta (aviat 14 números al carrer) i una mitjana de qualitat formal i solvència científica que observadors externs a nosaltres reconeixen.

El 2001 el Centre ha dedicat els darrers dos volums de *Quaderns* (núm. 12 i 13) a la figura i a l'obra del jurista, arxiver i historiador Josep M. Pons Guri, d'Arenys de Mar. Estudiós de la història i la tradició documental d'aquestes terres i, especialment, de l'antic vescomtat de Cabrera, Pons Guri personifica un tipus d'estudiós de visió àmplia, pluridisciplinària i oberta sobre temes i zones que

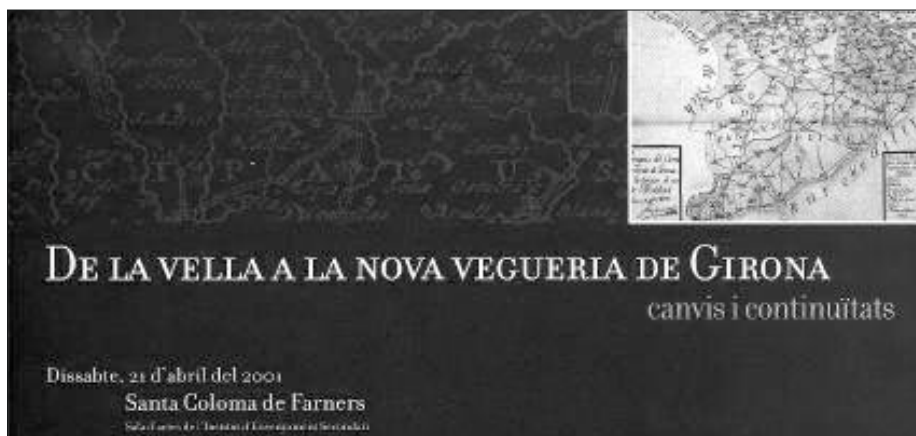
històricament presenten vincles humans, jurídics, culturals, etc. L'abril del 2001 a Santa Coloma de Farners es van lliurar els dos volums d'homenatge a Pons Guri en el marc de la cloenda del seminari "De la vella a la nova vegueria de Girona. Canvis i continuïtats", en què van participar els professors Jordi Bolòs (UdL) i Jesús Burgueño (UdL), Josep M. Nolla (UdG) i l'historiador i cartògraf Víctor Hurtado, i una cinquantena de persones inscrites.

L'agost de 2000 havíem presentat el darrer volum (el núm. 7) de la nostra segona col·lecció, la de monografies, Estudis i textos, sobre les excavacions a l'Hort d'en Bach (Maçanet de la Selva), de l'arqueòleg Joan Llinàs i altres col·laboradors. L'obra permet resseguir la història de l'espai des d'època romana fins quasi a l'actualitat, i creiem que és una aportació a l'estudi de les continuïtats d'hàbitat i d'explotació que s'han donat en un país tan vell com el nostre.

Un aspecte que mereix ser recordat per l'èxit que va significar (24 ponents, 120 inscrits i 3 dies d'activitats) i per la repercussió que va tenir, és la celebració el 30 i 31 de març i l'1 d'abril del 2000 a Blanes de les jornades "Guerra

Civil i franquisme. Seixanta anys després", promogudes pel Centre amb el suport de l'Ajuntament de Blanes i del Consell Comarcal de la Selva. El tema s'ho valia i no podia quedar sense record i sense una activitat crítica d'anàlisi i de valoració per part dels qui ens proposem de vetllar per la història i el patrimoni. El balanç de la guerra, les il·lusions trencades, les repercussions a la rera guarda, l'arribada del franquisme i el seu ròssec de repressió brutal contra la llibertat i la catalanitat... Tot plegat mereixia, des d'una òptica local però amb connexions generals, ser enfocat de prop, estudiat, sospesat.

i escriptors (Narcís-Jordi Aragó, Pilar Frutos, Ruben Doll, Francina Carles, Josep Bota, Josep Ros, Xavier Turró...). L'àmbit territorial era obert, bé que la major part de comunicacions se centraren en les comarques de Girona. Els blocs i ponències dibuixaven una opció temàtica i deixaven de banda altres aspectes igualment interessants que poden tractar-se en futures edicions. Un volum de 300 pàgines recull les aportacions a aquestes jornades i n'és el testimoni permanent; es presentà el 20 d'octubre a Blanes amb la presència del Dr. Jaume Sobrequés.

Donar continuïtat a aquestes activitats amb noves edicions és un repte que tenim plantejat. De moment, estem compromesos en l'organització, junt amb l'Ajuntament de Lloret de Mar i la Universitat de Girona, de les jornades "Entre el mas i el mar. El creixement de les viles catalanes a l'edat mitjana (15-17 de febrer de 2002)", que coincidiran amb els actes del Mil·lenari de Lloret (www.lloretdemar.org), en què es preveu la participació de diversos investigadors del país i de fora, i un seguit d'actes culturals i lúdics, concerts de música medieval, etc. I ens proposem de fer aparèixer les nostres publicacions programades: la revista *Quaderns* a final d'any i un estudi sobre la pobresa i la marginació a les terres de Girona el segle XVIII (del Dr. Miquel Borrell),

que pensem que serà d'un interès ampli i general.

Així doncs, agraïm l'interès de la Coordinadora —la Junta de la qual vam acollir recentment a casa nostra— per oferir-nos un espai per explicar-nos i difondre les seves activitats. Bona feina.

Narcís Figueras Capdevila
President del Centre d'Estudis
Selvatans

Les Trobades de Recerca Jove

L'any 1996, coincidint amb una renovació de la Junta del Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat, es va plantejar la possibilitat d'ampliar-ne l'àmbit d'actuació a un públic diferent, més jove i de difícil accés, ja que la distància que existeix normalment entre les activitats culturals, de recerca, de debat i de difusió, pròpies d'un centre d'estudis, i la població més jove, és molt gran.

Un cop valorada la idea com a positiva, el problema era donar-li forma i començar a treballar. Es va pensar en la possibilitat de crear uns premis per a treballs de recerca que, des dels centres d'ensenyament de secundària de la comarca, tractessin temes d'interès local o comarcal. Abans, però, de posar-ho en marxa es van fer consultes a diferents professionals de l'ensenyament, per tal de copsar quina podria ser la rebuda d'una convocatòria d'aquest tipus per part del professorat, que, d'altra banda, és una peça clau per poder tirar endavant una activitat d'aquest tipus.

Les Trobades de Recerca Jove (aquest és el nom amb què es va batejar l'activitat) volien ser un referent més per a tots els professors i professores d'ensenyament secundari de la comarca, si bé, en un primer moment, només hi podien participar els alumnes de segon cicle. L'experiència va demostrar que els alumnes de primer cicle eren perfectament capaços de participar-hi.

Per redactar les bases del concurs, es va crear un comitè científic amb una àmplia representació de diferents professionals relacionats amb el món de l'ensenyament a la comarca. Les bases, a part d'establir els criteris bàsics per poder participar en els premis, donaven molta importància al fet que la participació fos en grup perquè es va creure interessant fomentar la idea de treball col·lectiu. Més endavant, aquesta condició va ser també modificada per poder donar entrada als treballs de recerca de batxillerat.

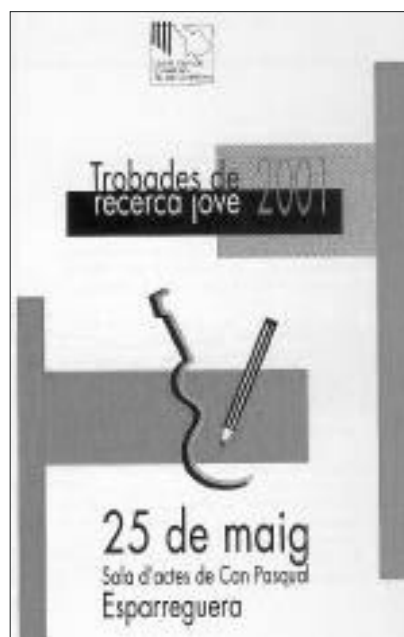
En aquests moments s'han realitzat quatre convocatòries a la seu del Consell Comarcal (Sant Feliu de Llobregat, 1997), al parc de Can Mercader (Cornellà de

Llobregat, 1998), al Centre Frederic Mompou de Castelldefels (1999) i a Can Pasqual d'Esparreguera (2001), les tres primeres amb periodicitat anual i, la darrera, biennal.

Les bases de cada nova convocatòria es fan públiques a l'inici (mes de setembre) del curs en què se celebraran (les properes el 2003; l'anunci es farà el setembre del 2002). Es fixa un termini d'inscripció dels treballs i un altre de lliurament. A proposta del Comitè Científic es nomena un jurat que determina els treballs guanyadors. Els treballs s'exposen durant el dia de la trobada.

Pel que fa al format de la jornada de les Trobades de Recerca Jove, comencen amb l'acte protocol·lari, en què assisteixen els representants de les diferents entitats que col·laboren amb el Centre d'Estudis Comarcals a tirar endavant l'activitat; són les següents: la Delegació Territorial d'Ensenyament del Baix Llobregat, la Diputació de Barcelona, el Consell Comarcal i l'Ajuntament del municipi que les acull. En segon lloc, es lliuren el premis als guanyadors, que a continuació exposen, per a tots els assistents, un resum del seu treball i del seu procés d'elaboració. Aquesta és la part que més ens agrada, perquè una de les preocupacions dels organitzadors era que els protagonistes de la jornada fossin els alumnes, i ens sembla que d'aquesta manera ho són, a banda de l'experiència que els suposa haver de parlar en públic. A continuació s'esmorza, per iniciar tot seguit els tallers de debat o visites a algun indret d'interès del municipi amfitrió. Finalment té lloc l'acte de cloenda, que pot consistir en una petita xerrada d'algun personatge del municipi i, de vegades, fins i tot, una breu actuació musical o teatral.

La convocatòria no es dona per tancada fins que veu la llum la publicació corresponent. Aquesta publicació recull les síntesis dels vint millors treballs, entre els quals hi ha els premiats, la xerrada corresponent a l'acte de cloenda i les conclusions dels tallers de debat. En la darrera convocatòria s'hi han presentat prop de trenta treballs, per la qual cosa

el jurat ha hagut de fer la selecció dels que es publiquen.

L'última convocatòria va obrir una nova via de participació que consisteix a proposar des del Comitè Organitzador, una recerca col·lectiva i guiada sobre un tema (concretament, sobre els arbres singulars). De moment no ha tingut l'acollida esperada, però creiem que val la pena insistir-hi, perquè pensem que dona entrada a més gent.

La valoració global que fem de les quatre edicions de les Trobades de Recerca Jove, convocades pel Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat, és altament positiva. Sabem que, per als alumnes i professors, el sol fet de participar ja constitueix un gran estimul per programar i realitzar treballs de recerca ben fets. La publicació del treball és ja un primer reconeixement, i rebre un premi (malgrat que té un valor econòmic quasi simbòlic) és un reconeixement encara més gran dels alumnes i professors respecte a la comunitat docent de la comarca i un orgull per al seu centre i el seu municipi.

El Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat té una gran satisfacció pels resultats obtinguts i es compromet a continuar convocant aquests premis.

*Anna Argilés i Carles Riba,
Centre d'Estudis Comarcals del Baix
Llobregat*

Josep Puig i Cadafalch i l'Institut d'Estudis Catalans

L'Ajuntament de Barcelona i altres institucions han dedicat l'any 2001 a una persona tan polifacètica i important per a Catalunya com fou Josep Puig i Cadafalch. Arquitecte, polític i historiador de l'art, mà dreta d'Enric Prat de la Riba en política cultural, fou un dels membres fundadors de l'Institut d'Estudis Catalans l'any 1907 i dedicà a la institució capdavantera de la cultura i la ciència de les terres de llengua i cultura catalanes més de quaranta anys dels més fecunds de la seva vida.

No és gens estranyar que el seu primer article a l'*Anuari* de l'Institut d'Estudis Catalans de 1907 fos titulat "Les Iglesies romàniques ab cobertes de fusta de les valls de Bohí i Aran" (encara amb ortografia prefabriana). De fet, ja una de les seves primeres publicacions de joventut, en una revista d'excursionisme, era dedicada, com una promesa de fidelitat i com una revelació de l'impuls que el movia —com digué Duran i Sampere— a l'art romànic de Catalunya.

La dedicació a l'art romànic li venia de l'estudi directe dels monuments, de la seva observació personal, tant si els trobava a la ciutat, com en un poble o en un petit racó de la muntanya; una passió que el portà a analitzar no tan sols els aspectes artístics dels monuments, sinó la tècnica constructiva i l'entorn físic i social que en propicià llur construcció.

En aquest camp, però, la seva obra magna és *L'arquitectura romànica a Catalunya*, conjuntament amb Antoni de Falguera i Josep Goday, publicada inicialment en tres volums entre els anys 1909 i 1918, una obra d'una importància cabdal encara ara, gairebé cent anys després. L'any 1983 el Departament de Cultura de la Generalitat en publicà una edició facsimil, que ha estat reeditada aquest any 2001 per l'Institut d'Estudis Catalans com a homenatge al mestre en el marc de l'Any Puig i Cadafalch.

Tanmateix, però, i mesclant història de l'art i arqueologia, el segon article que Puig publica a l'*Anuari* de l'Institut, en el volum de l'any 1908, porta per títol "Les excavacions d'Empúries", una de les obres més grans d'arqueologia dutes a terme al nostre país durant el segle XX. No ha d'estranyar, doncs, que en la primera adequació dels locals de l'Institut a l'actual Palau de la Generalitat, que aleshores ocupava la Real Audiència de Catalunya, instrument de repressió de Felip V, l'entrada fos ornada amb una reproducció de l'estàtua de l'Escolapi trobada a Empúries. Una escultura que encara es conserva en l'actual seu de l'Institut.

És probable que una certa pugna entre Empúries i el romànic dels Pirineus fos la causa de les divergències que Puig mantingué amb Josep Pijoan, primer secretari general de l'Institut, que els portà a un progressiu allunyament, fins a la ruptura. Puig era partidari de prioritzar Empúries i Pijoan de recuperar i estudiar primer els frescos de les ermites romàniques de les valls pirinenques. Sota la direcció de Josep Pijoan es publicaren entre els anys 1907 i 1921 quatre volums de *Les Pintures murals catalanes*. El material d'un cinquè volum, inèdit, és a l'arxiu de l'Institut i serà publicat encara durant l'Any Puig i Cadafalch a cura del senyor Xavier Barral, membre de la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut. La pugna entre Puig i Pijoan és molt probablement la causa que aquest material hagi restat inèdit.

La maltempsada de juliol de 1936 el portà a expatriar-se, com ja ho havia fet anys abans en circumstàncies semblants. Escollí com a contrada de residència, altre cop, la Catalunya Nord, per estudiar-ne els monuments romànics durant un sojorn que es perllongà durant cinc anys, dedicà una atenció especial a Sant Miquel de Cuixà.

A mitjan 1942, retornat a Catalunya i residint primer provisionalment a la seva casa d'Argentina, considera que l'únic que pot fer per a Catalunya en aquell moment és prestar ajut a les escasses manifestacions culturals que es produeixen en cercles molt reduïts, gairebé en la clandestinitat. Comença, aleshores, lluitant amb tota mena de dificultats, una nova etapa com a membre —com un dels pocs membres residents a la Catalunya Sud— d'un Institut d'Estudis Catalans mancat d'estatge social, desposseït de la seva biblioteca i, sobretot, desmembrat per la mort o l'exili de gairebé tots els seus membres.

Els inicis es produeixen en la memorable reunió del 17 d'abril de l'any 1942, convocada per Josep Puig i Cadafalch, de 75 anys, en la seva condició de president de la Secció Històrico-Arqueològica, al seu domicili del carrer de Provença de Barcelona. Hi assisteixen, a més de Puig, Eduard Fontserè, membre de la Secció de Ciències; Josep M. López-Picó, membre de la Secció Filològica, i Ramon Aramon i Serra, de les Oficines Lexicogràfiques, amb el suport de Jaume Massó i Torrents, que no pogué assistir-hi per motius de salut.

Conseqüència d'aquesta primera reunió fou la incorporació dels primers nous membres de la postguerra: cal destacar la figura de Ramon Aramon, que fou nomenat secretari general perpetu i ocupà aquest càrrec fins

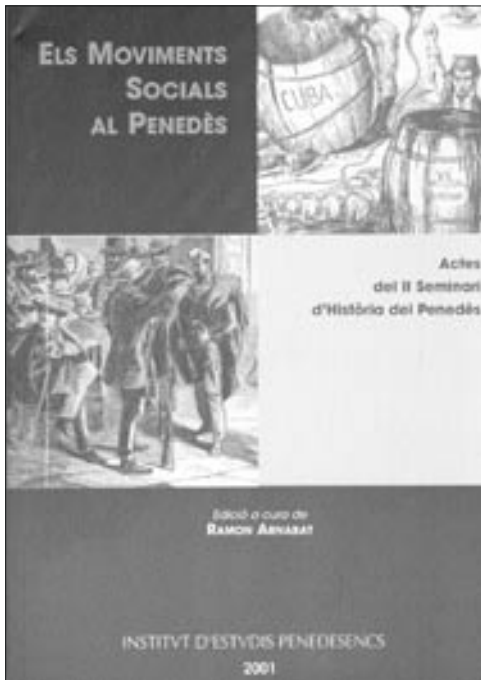

a la reforma estatutària de 1989. Dels nou acords que es prengueren, convé destacar el vuitè; textualment, "Estudiar la possibilitat de nomenar algun membre corresponent, sobretot a Mallorca, València i Rosselló". La visió de Puig i Cadafalch era ja la correcta, molt més enllà d'alguns que posteriorment, i potser encara, limitarien l'Institut a Catalunya, i, gairebé gosàriem dir, a Barcelona.

Puig i Cadafalch fou president únic de l'Institut fins el 1950. Sense ell, o algú com ell, l'Institut segurament hauria mort. L'any 1947 és especialment destacat en la vida del Josep Puig i Cadafalch president de l'Institut d'Estudis Catalans, que compleix 80 anys. No només restableix el cartell de premis, que ha arribat ara a la setantena edició, sinó que també fa gestions intenses a la Diputació de Barcelona a fi que li sigui restituïda la seva seu a la Casa de Convalescència del que fou l'Hospital de la Santa Creu. Una petició que la Diputació no atendria fins al cap de trenta anys.

La tardor del mateix any 47, però, hi hagué un esdeveniment que devia omplir de satisfacció i d'emoció Puig i Cadafalch. En una aula de l'Institut Francès de Barcelona, la intel·lectualitat catalana s'aplegava "per a celebrar el vuitantenari d'un dels homes a qui més deu la cultura i la ciència dels nostre país", en paraules d'Aramon, i hom anunciava el projecte d'un recull d'estudis d'arqueologia, d'història de l'art i d'història que perpetués el nom de l'il·lustre investigador. Miscel·lània que fou presentada per la Societat Catalana d'Estudis Històrics l'any 1951 en un solemne acte d'homenatge.

L'Institut d'Estudis Catalans ha volgut, amb la reedició facsimil en quatre volums de *L'Arquitectura Romànica a Catalunya*, fer pública una mostra de respecte, d'homenatge i d'estimació envers qui lluità tant per l'Institut i per la cultura catalana. Una obra, amb la qual, entre els anys 1909 i 1918, Josep Puig i Cadafalch, arquitecte i home d'Estat ja reconegut, es donava a conèixer com a historiador i arqueòleg, al mateix temps que posava a l'abast de totes aquelles persones interessades tant per l'alta cultura, en general, com per la formació nacional de Catalunya, en particular, el coneixement del patrimoni arquitectònic català d'una època que fou cabdal per a l'estructuració futura de la nostra societat i del nostre país.

ARNABAT, Ramon (ed.). *Els moviments socials al Penedès. Actes del II Seminari d'Història*. Vilanova i la Geltrú, Institut d'Estudis Penedesencs, 2001, 336 pàgs.

L'Institut d'Estudis Penedesencs (IEP) ha publicat aquest llibre, que recull les actes del II Seminari d'Història del Penedès: els Moviments Socials, que va organitzar la tardor de 1996 la Secció d'Història de l'IEP amb l'objectiu de potenciar els estudis històrics sobre les comarques penedesenques (Alt i Baix Penedès i Garraf). L'edició de les actes ha estat coordinada per l'historiador Ramon Arnabat. Aquest II Seminari d'Història pretenia donar continuïtat al I Seminari d'Estudis d'Història Local i Comarcal: l'Estat de la Qüestió al Penedès i Garraf, que s'havia celebrat la primavera de 1987 a Vilafranca del Penedès (les actes van ser publicades per l'Arxiu Històric Comarcal de Vilafranca del Penedès, 1987).

En la primera part el llibre recull les conferències que hi van pronunciar els professors Josep Fontana: "El camperol, una espècie en extinció? Una perspectiva històrica"; Andreu Mayayo: "U no és ningú. El Societarisme pagès", i Eva Serra: "Història

Local, història nacional, història comparada", i que serveixen per situar en un context més ampli els temes que es van debatre en aquest II Seminari d'Història del Penedès. L'article de Fontana és una reflexió teòrica sobre el concepte de camperol dins la historiografia contemporània i una reivindicació de la necessitat d'estudiar la pagesia dins el món contemporani. Andreu Mayayo qüestiona en la seva aportació el concepte de pagès com a persona individualista i repassa la història de l'associacionisme agrari al llarg del segle XX. Finalment, Eva Serra reflexiona sobre la importància de la història local i les seves possibilitats per fer aportacions a la història nacional.

La segona part del llibre recull les aportacions dels comunicants, i està subdividida en sis apartats. A la secció "Territori" es recull la comunicació de Gerard Guinovart: "Estructura i forma del territori del Penedès a l'antiguitat: estudi d'una centuriació", un estudi a base de fotomapes que permet esbrinar l'organització territorial del Penedès a l'època romana. A la secció "Conflictes a l'Edat Moderna" s'agrupen els treballs d'Àngels Parés, "Conflictes a la Vilanova del segle XV"; Jordi Vidal, "La guerra dels Segadors al Penedès. Bases per al seu estudi", i el de Belén Moreno i Jordi Vidal: "La revolta dels Gorretes a Vilafranca, 1687-1689. Notes sobre els seus protagonistes". En aquests estudis els autors analitzen amb detall i amb una perspectiva comparada diversos conflictes socials i polítics amb una important repercussió al Penedès. A la secció "Treball i grups socials a les edats Moderna i Contemporània" es recullen les comunicacions de Belén Moreno, "La formació dels grups socials. Segles XVII i XVIII"; Àngels Torrents, "Evolució d'una família pagesa. Segles XVII-XIX", i la de Josep Querol, "La vinya al Baix Penedès a partir del contractes de Rabassa Morta, 1750-1800". Aquests estudis ens

permeten resseguir l'evolució dels grups socials al Penedès des del segle XVII fins al segle XIX.

A la secció "Política i guerra els segles XIX i XX" trobem les aportacions de Ramon Arnabat, "Els malcontents al corregiment de Vilafranca (1827-1828)", i Manuel Santirso, "El primer carlisme al Penedès. Una indagació a escala comarcal", en què s'analitzen els conflictes entre revolució i contrarevolució el segle XIX al Penedès, però sense perdre de vista el context més general; i la de Manuel Bofarull, "Albinyana. 1930-1940". A la secció "Moviments socials i associacionisme" es recullen els estudis de Pere Solà, "Les formes d'associació i la sociabilitat al Baix Penedès (1887-1964)"; Jordi Pomés, "La Federació Comarcal de Sindicats Agrícoles de l'Alt i Baix Penedès. Un intent reformista d'aconseguir la pau social al camp", i el d'Antoni Saumell, "Propietaris, comerciants i tècnics davant el frau del vi (1900-1914)". Aquestes anàlisis ens permeten de seguir les diverses formes de sociabilitat i d'organització social al Penedès des de finals del segle XIX fins a la darrera guerra civil. A la secció "Pensament social i món obrer a cavall dels segles XIX i XX" trobem les comunicacions de Quim Micó, "El pensament de Teresa Mañé", i Miquel Rovira, "Andreu Nin i els moviments socials dels anys vint", que permeten aproximar-se al pensament de dos penedesencs profundament lligats als moviments socials.

La publicació d'aquestes actes permet donar a conèixer nombrosos estudis inèdits sobre diferents aspectes dels moviments socials al Penedès, realitzats tant per historiadors penedesencs com no penedesencs, tots ells de reconeguda trajectòria historiogràfica. La qualitat dels treballs publicats fa que aquesta sigui una obra de consulta obligada, tant per als qui volen conèixer millor les comarques penedesenques, com per als historiadors interessats en els moviments socials o, dit d'una altra manera, la societat en moviment.

SERRA I BUSQUETS, Sebastià (dir.); COMPANYY I MATES, Arnau (coord). *El moviment associatiu a les illes Balears des de final del segle XIX fins a l'actualitat. XIX Jornades d'Estudis Històrics Locals*. Institut d'Estudis Baleàrics. Palma, 2001.

Una de les activitats més reeixides de l'Institut d'Estudis Baleàrics és l'organització de les Jornades d'Estudis Històrics Locals, que l'any passat arribaren a la vintena edició. Es tracta de veritables congressos realitzats amb la implicació de professors i alumnes de la Universitat de les illes Balears, que n'asseguren una molt bona participació. El volum que va presentar-se a finals de novembre correspon a les XIX Jornades que es desenvoluparen els dies 13, 14 i 15 de desembre de 2000 a Palma, dirigides per Sebastià Serra i Busquets i coordinades per Arnau Company i Mates. La temàtica fou *El moviment associatiu a les illes Balears des de final del segle XIX fins a l'actualitat*. Testimoni de l'excel·lent participació són les 682 pàgines del llibre, que sota el mateix títol ha publicat l'Institut d'Estudis Baleàrics (IEB). En total recull 25 ponències i 21 comunicacions.

La ponència de Sebastià Serra s'esmerça a fer una síntesi de l'estat de la recerca a les illes Balears amb

referència al moviment associatiu i/o la sociabilitat. En primer lloc sabem que un grup de persones que participaren en les jornades vertebraren el Grup d'Estudi de la Cultura, la Societat i la Política al Món Contemporani, de la Universitat de les illes Balears, els quals estan portant a terme un projecte de recerca de la Direcció General de Investigación Científica y Técnica amb el títol "L'Associacionisme a les illes Balears i les seves publicacions periòdiques". El projecte cronològicament l'iniciem a partir de la Llei de 1887. És aquesta llei la que generarà material documental que, procedent del Govern Civil, s'ha dipositat a l'Arxiu del Regne de Mallorca, el qual permet emprendre molt treballs de recerca. Serra diu que "cal afirmar que ens trobam en un moment esperançador, en què les diverses aportacions que sorgeixen, interrelacionant diversos aspectes i amb una vocació interdisciplinària, estan donant fruits prou importants i obrint nous camins prou esperançadors".

En els treballs presentats hi trobem, entre d'altres, temes genèrics com el mutualisme, el sindicalisme i el cooperativisme, l'esport, les associacions maçòniques, la premsa i el republicanisme, el nacionalisme, l'esperantisme, diversos aspectes del catolicisme, l'escoltisme, la Falange, els cineclubs, l'Obra Cultural Balear, els moviments pedagògics, l'ecologisme i els moviments juvenils de defensa de la llengua.

Pel que fa a treballs circumscrits en espais geogràfics concrets, podem recrear-nos en molts punts de la geografia de les Illes. Des de la perspectiva de centres d'estudis ens ha d'interessar el treball referent a Menorca, titulat *De l'Ateneu a l'Institut Menorquí d'Estudis: creació i projecció culturals a la Menorca del segle XX*. D'altres indrets estudiats són Eivissa i Formentera, Calvià, sa Pobla, Lluçmajor, Búger, Capdepera, Llorito, Montuïri, Muro, Esporles i Ciutadella.

Sens dubte aquesta publicació de l'IEB és una aportació significativa per copsar la riquesa i la diversificació de l'associacionisme illenc, sobretot en l'espai del segle XX. Una contribució important per a la historiografia de les Balears, sobretot de Mallorca, que ens hauria de servir de referència comparativa pels qui des d'altres punts de la geografia de les terres de parla catalana fem recerca sobre temàtiques similars.

Josep Santesmas i Ollé

• • •
ABELLAN, Joan Anton (recerca i notes). *Els goigs del Pla de l'Estany. El Collell i Rovacorba*. Volum I. *Quaderns*, 22. Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles. Banyoles, 2001. 243 pàgs.

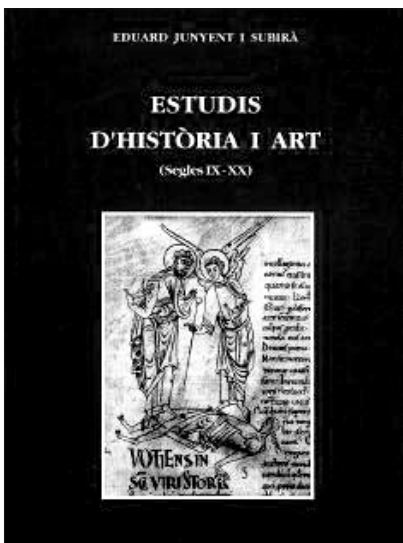
El Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles ha editat el primer volum del llibre *Els goigs del Pla de l'Estany, el Collell i Rocacorba*. L'autor de la recerca és el col·leccionista Joan Anton Abellan. L'edició ha comptat amb el suport del Patronat Francesc Eiximenis.

Els goigs són uns cants religiosos tradicionals catalans, en honor d'una imatge santa determinada, venerada en una església, capella, ermita, i per la qual el poble ha desenvolupat alguna forma de devoció al llarg dels segles. A partir del segle XIV el cant dels goigs era un costum profundament arrelat en la vida religiosa i social del poble català, per la qual cosa van començar a difondre's en forma manuscrita. Durant el segle següent es començaren a imprimir, però no fou fins a mitjan segle XVII que prengueren el format definitiu.

En aquesta nova publicació del Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles es comenta i es reproduïx, a mida gairebé natural, una primera entrega del conjunt d'aquests cants religiosos de la comarca del Pla de l'Estany, concretament de les parròquies dels municipis de Banyoles, Camós, Cornellà del Terri, Crespià, Esponellà, Fontcoberta, Palol de Revardit i Porqueres. El patró de Banyoles, sant

Martirià, és el destinatari de més goigs, dels quals se'n conserven tres edicions: del 1668, de la primera meitat del segle XVIII i del 1852. El segon volum, que es preveu que aparegui d'aquí a un any, contindrà els goigs dels municipis de Sant Miquel de Campmajor, Serinyà i Vilademuls, i dels santuaris del Collell i Rocacorba.

JUNYENT I SUBIRÀ, Eduard. *Estudis d'Història i Art (Segles IX-XX)*. Patronat d'Estudis Osonencs (col·lecció Monografies, 21). Vic, 2001. 558 pàgs.

El passat any 2001 es va commemorar el centenari del naixement del doctor Eduard Junyent (Vic, 1901-1978), arqueòleg i historiador que assolí prestigi internacional a través dels seus estudis i també dels seus càrrecs al capdavant del Museu Episcopal de Vic i dels arxius vigatans, i que fou també personatge clau en la cultura osonenca del segle XX.

Amb motiu d'aquesta commemoració i en homenatge de qui fou un dels seus fundadors, el Patronat d'Estudis Osonencs ha publicat sota el títol d'*Estudis d'Història i Art* un recull dels articles que ell va dedicar a la història de Catalunya i de Vic. En la selecció, que ha anat a cura de Ramon Ordeig i Mata, s'han prioritzat aquells estudis que han sigut poc

coneguts o que han esdevingut difícils de trobar per ser publicats en revistes estrangeres o revistes catalanes de circulació més o menys restringida. S'han exclòs, per tant, els nombrosos articles que va publicar a revistes com *Ausa*, o aquells el contingut dels quals va quedar inclòs en alguns dels llibres de l'autor.

En total es recullen quaranta-sis articles que inclouen discursos acadèmics, conferències i memòries que s'havien publicat al seu dia en forma d'opuscle, i estudis apareguts en quinze revistes (catalanes i de la resta de l'Estat, franceses i alemanyes), en quatre miscel·lànies i en les actes de tres congressos.

Els articles originalment publicats en francès s'han reproduït en la llengua original, mentre que els estudis que havien estat publicats en castellà, gairebé sempre a causa de les circumstàncies polítiques del moment, han estat traduïts al català.

El volum és encapçalat per un pròleg del curador, que fa un esbós biogràfic de l'autor i exposa els criteris que s'han seguit en la selecció dels articles, els quals estan ordenats en tres grans blocs cronològics tenint en compte la temàtica dels estudis. La primera part, i més extensa, recull dinou estudis centrats en l'època comtal, del segle IX al XII, i hi destaquen, entre d'altres, els estudis sobre arquitectura preromànica i sobre el bisbe Oliba. La segona part, que inclou onze articles, és dedicada als estudis centrats en els segles XIII, XIV i XV i hi destaca un interessant recull d'articles de bibliologia (un important llegat de llibres del segle XIII: "Biblioteca clàssica del papa Calixt III" o "Repertori de notícies sobre manuscrits catalans procedents d'inventaris de la Cúria Fumada de Vic"). A la tercera part s'hi agrupen deu articles que se centren en el període que va del segle XVII al XX —un dels quals agrupa amb un sol títol el que originàriament foren set articles publicats a la revista *Vich*—, i hi destaquen els estudis sobre pintura

i escultura vigatana, sobre el Museu Episcopal de Vic, sobre personatges com Verdaguer, el canonge Collell, mossèn Gudiol i Josep Maria Sert i una reflexió molt suggeridora sobre la funció dels edificis destinats al culte religiós i el paper que correspon, en la seva configuració, a col·lectius com els artistes, arquitectes, sociòlegs o urbanistes.

Rafel Ginebra

TERME, núm. 16. Terrassa: Centre d'Estudis Històrics de Terrassa-Arxiu Històric Comarcal de Terrassa, novembre de 2001. 205 pàgs.

Enguany la revista d'història local i comarcal *Terme* se'ns presenta renovada respecte als anteriors quinze números. Renovació que consisteix en un canvi de format i, també, en novetats de contingut, tot i que manté una continuïtat que ens permet reconèixer-la.

A les primeres pàgines de *Terme* trobem les habituals aportacions que ens arriben del món de l'arxivística, les biblioteques, la museística i l'arqueologia de Terrassa.

El dossier central de la revista, titulat *Llibres i cròniques de l'antiga biblioteca de Sant Pere de Terrassa*, està format pels articles *La biblioteca litúrgica de l'església de Sant Pere de Terrassa (1406-1606)*, un curiós

article-inventari de l'historiador terrassenc Joan Soler i Jiménez, i *L'evolució de la història d'Ègara en onze manuscrits procedents de la col·legiata del Sant Esperit de Terrassa: el trànsit de l'antiquarisme a l'arqueologia* de Raül Balsera.

La resta d'articles d'aquest número, que abracen des de l'època medieval fins a la contemporània, com sempre ha estat habitual a *Terme*, són: *Can Solà del Racó de Matadepera (segles XIII-XVII)*, d'Esteve Canyameres; *Més dades sobre l'església de Sant Pere de Rubí en l'art i en el temps (1506-1702)*, de Santi Torras i Tilló; *L'impacte de la tercera guerra carlina a Terrassa*, d'Enric Sanllehi, i *El jardí del Pantà*, de la professora Mireia Freixa.

A continuació trobem la nova secció, "Experiències i Reflexions", que, des d'aquest número, pretén obrir un espai en què s'expliquin experiències metodològiques o historiogràfiques concretes. Enguany és el sociòleg Salvador Cardús i Ros qui reflexiona, sota el títol *El paper social de la història, sobre la funció que ha de tenir la història i com ha d'evitar quedar reclosa a l'àmbit acadèmic*.

Clou la revista l'apartat de "Recensions", Notícies bibliogràfiques i Exposicions", cada any més extens atesa la quantitat de publicacions que sobre la història terrassenca i de la comarca van apareixent any rere any amb la finalitat d'enriquir la historiografia catalana.

Finalment, a la darrera pàgina de *Terme* i sota el lema "Terrassencs" hi podem trobar una fotografia de l'Arxiu Tobella.

Lourdes Plans

• • •

ARNABAT, Ramon; MARÍN, Martí (eds.), *Franquisme i transició democràtica a les terres de parla catalana. Actes del 2n Congrés de la CCEPC*. Palma. 16, 17 i 18 d'octubre de 1997, Publicacions de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana, 1. Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana, Institut d'Estudis

Baleàrics, Fundació Pública Institut d'Estudis Ilerdencs, Edicions Cossetània, Barcelona, 2001, 763 pàgs.

Amb un retard notable, cal reconèixer-ho així, han sortit publicades en un únic volum les actes del Segon Congrés de la CCEPC, que va tenir lloc a Palma de Mallorca la tardor de 1997. Malgrat que cal disculpar-se per aquest retard, cal també aplicar aquí aquell refrany castellà que diu "más vale tarde que nunca".

Si bé el temps transcorregut resta parcialment valor d'actualitat als treballs que s'hi presentaren, val la pena dir que bona part dels continguts manté plena vigència. I això per diverses raons. En primer lloc perquè, com en tots els congressos, s'hi presentaren un gruix molt important de comunicacions que corresponien a recerques en curs, sovint en un estat encara embrionari, que d'aleshores ençà no han vist la llum en forma de llibre, tant per les dificultats de publicar amb què han topant tradicionalment les monografies historiogràfiques, com per les dificultats de fer arribar a bon port —en un espai de temps raonable— les recerques iniciades per investigadors/es no professionals o en camí vers la sempre difícil professionalització. De 1997 ençà no han millorat pas gaire les perspectives en aquests terrenys. En segon lloc perquè els/les investigadors/es honestos/es no presenten dues vegades la mateixa comunicació a dos congressos, sinó que

seccionen la seva recerca per anar-la donant a conèixer per capítols. I vam tenir la bona fortuna de topar-nos amb un gruix molt notable d'investigadors/es fermament honestos/es. En tercer lloc perquè si bé la Guerra Civil i el franquisme continuen tenint espais relativament sovintejats de debat en forma de congressos, simposis, col·loquis, etc., la transició democràtica és encara un tema poc tractat. I no pas per manca de perspectiva —una vella excusa en un món en què tants i tantes opinen diàriament sobre temes que estan encara calents damunt la taula o al carrer. Més aviat perquè, com sempre, resulta impossible d'arribar a la documentació necessària quan encara està parcialment viva i els/les qui la varen generar, actius/ves políticament parlant —no em refereixo només a les persones il·lustres, que no són mai tan importants ni decisius/ves com els/les agrada pensar—. Encara no són temps propicis per a monografies com les que ara estan en curs sobre naturaleses mortes (tals com la Falange, els Sindicat Vertical, els camps de concentració...). Tanmateix parlar-ne és imprescindible. Com és imprescindible iniciar la recerca per més que sapiguem que serà ràpidament superada, per més que siguem conscients que envellirà —per dir-ho així— a molta més velocitat que no pas si la poguéssim plantejar sobre un passat més llunyà.

Cal, això sí, disculpar-se davant dels i de les ponents que varen plantejar el seu treball com un estat de la qüestió. Per raons òbvies aquesta mena de treballs caduquen més aviat i som conscients que avui tots/es reescriurien alguns apartats dels que ens varen plantejar el 1997 i n'afegirien de nous. Però resultava impropcedent del tot demanar-los-en ara una actualització (potser en una altra ocasió), atesa la nostra responsabilitat en el retard i la voluntat de ser fidels al que va ser el congrés.

Pel que resta només em queda desitjar-vos una lectura profitosa...

Martí Marín i Corbera

novetats bibliogràfiques

- ALBERCH, Ramon / ANTON, Javier / JIMÉNEZ, Montserrat / QUER, Josep. *Girona a l'època de la Il·lustració*. Quaderns del Cercle, núm.17. Cercle d'Estudis Històrics i Socials. Girona, 2001. 243 pàgs.
- ALZINA SEGUÍ, Pere / MANTECON, Matilde. *Joan Comas Camps, de pedagog a antropòleg*. Institut Menorquí d'Estudis / Consell Insular de Menorca. Menorca, 2001. 281 pàgs.
- *Bibliografia sobre el Berguedà*. Col·lecció L'Escambell. Sèrie Biblioteca, núm. 24. Associació Cultural El Vilatà del Berguedà / Servei de Documentació d'Història Local de Catalunya (UAB). Gironella, 2001. 235 pàgs.
- BOVER, Jaume. *Els Capó, impresors de Mallorca. Segles XVII-XVIII*. Institut d'Estudis Baleàrics. Palma de Mallorca, 2001. 246 pàgs.
- CABRA MARTORELL, Enric. *Gina en el terrari*. Col·lecció Petit Format, núm.12. Institut Menorquí d'Estudis. Menorca, 2001. 79 pàgs.
- CAPELLÀ GALMÉS, Miquel Àngel. *Els retaules de l'església d'Algaida*. Col·lecció Monuments de les Illes Balears, núm. 16. Institut d'Estudis Baleàrics / Ajuntament d'Algaida. Palma de Mallorca, 1999. 154 pàgs.
- DD.AA. *Annals*. Núm.34. Institut d'Estudis Empordanesos. Figueres, 2001. 574 pàgs.
- DD.AA. *Annals*. Núm.34. Institut d'Estudis Empordanesos. Figueres, 2001. 574 pàgs.
- DD.AA. *Annals 1999-2000*. Centre d'Estudis del Ripollès. Ripoll, 2001. 296 pàgs.
- DD.AA. *Au! Revista comarcal dels Ports*. Núm.59. Associació Cultural dels Ports. Morella, 2001. 32 pàgs.
- DD.AA. *Bibliografia de Josep M. Pons Guri*. Quaderns de la Selva, 12 i 13. Estudis en honor de Josep M. Pons Guri / 1 i 2. Centre d'Estudis Selvatans. Santa Coloma de Farners, 2001. 22 pàgs.
- DD.AA. *Ceretania. Quaderns d'Estudis Cerdans*. 2001-3. Region Languedoc Roussillon / Groupe de Recherches Archeologiques et Historiques de Cerdagne / Institut d'Estudis Ceretans / Arxiu Històric Comarcal / Patronat Francesc Eiximenis. 2001. 270 pàgs.
- DD.AA. *Estadístiques Universitàries. Curs 1999-2000*. Govern d'Andorra / Institut d'Estudis Andorrans. Andorra, 2001. 47 pàgs.
- DD.AA. *Hàbitats. Revista del Centre de biodiversitat*, núm. 2. Maig 2001. Institut d'Estudis Andorrans. Encamp, 2001. 56 pàgs.
- DD.AA. *La Rella*. Anuari de l'Institut d'Estudis Comarcals del Baix Vinalopó, núm.13. Institut d'Estudis Comarcals del Baix Vinalopó. Elx. 2000. 199 pàgs.
- DD.AA. *La Resclosa*, núm. 5. Centre d'Estudis del Gaià. Vilatorrada, 2001. 132 pàgs.
- DD.AA. *Lluçanès*, núm. 5. Centre d'Estudis del Lluçanès. Prats de Lluçanès, 2001. 24 pàgs.
- DD.AA. *Mestall*, núm.8. Octubre de 2001. Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines. Girona. 12 pàgs.
- DD.AA. *Quadern de treball*, núm.10. Associació Arqueològica de Girona. Girona, 2001. 59 pàgs.
- DD.AA. *Quaderns de la Selva*, núm. 13. Centre d'Estudis Selvatans. Santa Coloma de Farners, 2001. 342 pàgs.
- DD.AA. *Seqüència*, núm.10. Associació Catalana per a la Recerca en Arqueologia Medieval. Barcelona, 2001. 12 pàgs.
- HERNÁNDEZ SANZ, Francesc. *El Teatre Principal i l'Òpera a Maó*. Ajuntament de Maó / Institut Menorquí d'Estudis. Menorca, 2001. 220 pàgs.
- GARCIA ORELLANA, Jordi / MOLERA MARIMON, Judit / VENDRELL SAZ, Màrius. *Caracterització de ceràmiques prehistòriques de l'illa de Menorca*. Treballs del Museu de Menorca, núm.23. Govern de les Illes Balears / Institut Menorquí d'Estudis. Menorca, 2001. 88 pàgs.
- GARCIA-PEY, Enric. *Els noms de lloc i de persona de Mollet del Vallès*. Col·lecció Vicenç Plantada núm.6. Centre d'Estudis Molletans. Mollet del Vallès, 2001. 423 pàgs.
- MARÍ CARDONA, Joan. *Eivissa, passa a passa*. Col·lecció Monuments de les Illes Balears, núm. 15. Institut d'Estudis Baleàrics / Consell Insular d'Eivissa i Formentera. Palma de Mallorca, 1999. 207 pàgs.
- MARÍN i CORBERA, Martí. *Joan Sallarès i Pla, industrial i polític*. Quaderns d'Arxiu de la Fundació Bosch i Cardellach, LXXXIX. Fundació Bosch i Cardellach. Sabadell, 2000. 45 pàgs.
- PUIG i TARRECH, Roser. *Església i resistència cultural durant el segon franquisme a una vila del Camp de Tarragona. 1954 - 1978*. Col·lecció El Tinter, núm.25. Edicions Cossetània. Valls, 2001. 200 pàgs.
- *Ribera d'Ebre*. CD-Rom. Generalitat de Catalunya / Consell Comarcal Ribera d'Ebre / Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre / Universitat Rovira i Virgili.

centres adherits a la Coordinadora

1. Agrupació Cultural de Vila-seca (Vila-seca)
2. Àmbit de Recerques del Berguedà (Berga)
3. Amics de Besalú i el seu Comtat (Besalú)
4. Arxiu de Tradicions de l'Alguer (Alguer)
5. Associació Cultural Baixa Segarra (Santa Coloma de Queralt)
6. Associació Cultural El Vilatà (Gironella)
7. Associació Cultural Modilianum (Moià)
8. Associació d'Història Rural de les Comarques Gironines (Girona)
9. Centre de Documentació. Ecomuseu dels Ports (Horta de Sant Joan)
10. Centre d'Estudis Alcoverencs (Alcover)
11. Centre d'Estudis Beguetans (Begues)
12. Centre d'Estudis del Bages (Manresa)
13. Centre d'Estudis Centellencs (Centelles)
14. Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat (Sant Feliu de Llobregat)
15. Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles (Banyoles)
16. Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada (Igualada)
17. Centre d'Estudis Comarcals de la Ribera d'Ebre (Flix)
18. Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès (Ripoll)
19. Centre d'Estudis de Granollers (Granollers)
20. Centre d'Estudis de la Conca de Barberà (Montblanc)
21. Centre d'Estudis de l'Alt Urgell (Seu d'Urgell)
22. Centre d'Estudis del Gaià (Vila-rodona)
23. Centre d'Estudis Històrics de Terrassa (Terrassa)
24. Centre d'Estudis de l'Hospitalet (Hospitalet de Llobregat)
25. Centre d'Estudis i Difusió del Patrimoni Industrial (Terrassa)
26. Centre d'Estudis Ignasi Iglésias (Barcelona)
27. Centre d'Estudis del Lluçanès (Prats de Lluçanès)
28. Centre d'Estudis Molletans (Mollet del Vallès)
29. Centre d'Estudis dels Ports (Morella)
30. Centre d'Estudis Riudomencs (Riudoms)
31. Centre d'Estudis Santfostencs (Sant Fost de Campcentelles)
32. Centre d'Estudis Santjustencs (Sant Just Desvern)
33. Centre d'Estudis Selvatans (Santa Coloma de Farners)
34. Centre d'Estudis Seniens (Sènia)
35. Centre d'Estudis Socials d'Osona CESO (Vic)
36. Centre d'Estudis d'Ulldecona (Ulldecona)
37. Centre de Lectura de Reus (Reus)
38. Centre de Recerca Històrica del Poble Sec. CERHISEC (Barcelona)
39. Centre de Recerques Universitàries (Cervera)
40. Centre Picasso d'Orta. Associació Unesco (Horta de Sant Joan)
41. Col·lectiu de Recerques Arqueològiques de Cerdanyola CRAC (Cerdanyola)
42. Espai de Recerca (Molins de Rei)
43. Fundació Bosch i Cardellach (Sabadell)
44. Fundació Pública Institut d'Estudis Ilerdencs (Lleida)
45. Grup d'Estudis Locals (Sant Cugat del Vallès)
46. Grup d'Estudis Sitgetans (Sitges)
47. Grup d'Investigació d'Història de Sant Quirze (Sant Quirze del Vallès)
48. Grup de Recerca Folklòrica d'Osona (Falgueroles)
49. Institut d'Estudis Baleàrics (Palma de Mallorca)
50. Institut d'Estudis Comarcals de la Marina Alta (Pedreguer)
51. Institut d'Estudis Comarcals del Montsià (Ampostà)
52. Institut d'Estudis Eivissencs (Eivissa)
53. Institut d'Estudis Gironins (Girona)
54. Institut d'Estudis Penedesencs (Vilanova i la Geltrú)
55. Institut d'Estudis Vallencs (Valls)
56. Institut de Llengua i Cultura Catalanes (Girona)
57. Institut Menorquí d'Estudis (Maó)
58. Museu Arxiu de Santa Maria. Centre d'Estudis Locals de Mataró (Mataró)
59. Patronat d'Estudis Osonencs (Vic)
60. Patronat Francesc Eiximenis (Girona)
61. Taller d'Història de Gràcia (Barcelona)

FRONTISSA

Edita:

Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana
Carrer del Carme, 47 (IEC) - 08001 BARCELONA
Tel.: 932 701 620 ext.131 - Fax: 932 701 180 - a/e: ccepc@iec.es

Consell de Redacció:

Ignasi Cuadros, Lourdes Plans, Marcel Poblet, Carles Riba, Josep Santesmases i Francesc Viso

Dipòsit legal: T-730-2001 - Imprimeix: Impremta Requesens - Disseny i composició: Imatge-9, SL

